

สถานะของ “วิชาชีพครู” ในปัจจุบัน THE CURRENT STATUS OF TEACHING PROFESSION

ปุณรัตน์ พิพิธกุล¹, นันทภูมิ เกษลา^{1,*}, ลินดา จันทะชิต¹, วันวิสา ป้อมประสิทธิ์¹,
อรอุมา เชษฐา¹ และ พงศธร สุกิจญาณ²
Phunarat Phiphithkul¹, Nantapoom Gessala^{1,*}, Linda Janthachit¹, Wanwisa Pomparsit¹,
Onuma Chattha¹ and Pongsatorn Sukityarn²

¹สาขาวิชาพลศึกษาและสุขศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Physical and Health Education, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

²Department of Health Education, Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

Received: 21 September 2020

Accepted: 25 March 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นมรดกตกทอดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม นับจากโบราณมาผู้คนในชุมชนและสังคมนั้นต่างเป็นครูของกันและกัน ดังนั้นการศึกษานับจากอดีตถึงปัจจุบันมีความสำคัญต่อชีวิตบุคคลที่จะช่วยให้บุคคลมีความคิด มีเหตุผล มีความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ เป็นการขัดเกลาบุคคลด้วยการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกใหม่ในสังคมรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การศึกษาจึงเป็นกระบวนการส่งเสริมบุคคลให้เจริญเติบโตมีความเจริญงอกงามรอบด้าน พัฒนาสู่การเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการพัฒนาตนเองต่อเนื่องตลอดการมีชีวิต

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้น การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเป็นหน้าที่ของ “ครู” บุคลากรวิชาชีพทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน

* ผู้ประสานงาน: นันทภูมิ เกษลา

อีเมลล์: nantapoom.ge@udru.ac.th

การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพราะครูนั้นคือ ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาซึ่งเป็น กระบวนการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์การจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ สร้างปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

สถานะของวิชาชีพครูในปัจจุบันจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามีคุณภาพ ฝึกหัดบุคคลให้มีทักษะในการพัฒนาตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาจิตใจให้สูง สามารถคิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีจริยธรรมต่อการคิดและการกระทำของตนเอง รวมถึงการพัฒนาความรู้ให้มีสติและปัญญา สามารถคิดพิจารณาไตร่ตรองในการตัดสินใจได้ด้วยกระบวนการของศาสตร์การสอน รวมไปถึงจะต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคตให้สอดคล้องกับกฎหมาย สำหรับการดูแลวิชาชีพครูที่เหมาะสมและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความคาดหวังจากสังคม

คำสำคัญ: วิชาชีพครู

Abstract

Education is the heritage in the learning process of the members of society. From ancient times, the people of the community and society were each other's teachers. Therefore, education is crucial to a person's rational thinking. Moreover, it helps a person to live in the society successfully. It was refined by teaching new members of society to know their roles and duties to be able to express themselves appropriately. Education is the process of promoting people to grow and prosper all around. It also motivates individuals to have the ability to continuously develop themselves throughout their lives.

National Education Act 1999 mentioned that the education shall aim at the full development of the Thai people both physically, mentally, intellectually and knowledge. Education should also improve the morality

culture as well as to be able to live with others happily. Teachers are mainly responsible for teaching and promoting the learning of learners through various methods in educational institutions. Teachers are the person responsible for providing education which is the process of transferring knowledge, training, inheriting the culture and maintaining academic progress. They create factors that support students to help them learn continuously throughout their lives. Educational management must be based on the principle that all learners can learn and develop themselves. To consider that the learners are the most important.

Teachers are capable of teaching and helping to develop learners 'quality. They also train people to have skills to develop themselves, be self-reliant, uplift the mind and be able to think of things that benefit oneself and others. Teachers are to be ethical in their thoughts and actions including the development of knowledge to be mindful and intellectual and be able to think reflectively in decisions making through the process of pedagogy. Moreover, teachers should always update the lessons to suit the current situation to be developed in the future based on the law for the teaching profession; that is appropriate and up to date with changing expectations from society.

Keywords: Teaching profession

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยึดเหนี่ยวในเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการ

เปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ควบคู่กับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาไทยสมัยโบราณ เป็นการศึกษาด้วยการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่เดิม คนไทยในสมัยนั้นต้องหาความรู้จากผู้รู้ นักปราชญ์ในชุมชนต่างๆ สถานศึกษาในสมัยโบราณมี 3 แห่ง คือ บ้าน มีพ่อแม่เป็นผู้สอนเป็นสถาบันสังคมพื้นฐานที่ช่วยทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ด้าน อาชีพตามบรรพบุรุษ (ถนอม อินทรกำเนิด, 2562) วัดมีพระเป็นผู้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาความรู้และอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ส่วน วัง เป็นสถานที่รวมนักปราชญ์สาขาต่างๆมาเป็นขุนนางรับใช้เบื้องยุคลบาท

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีความเจริญตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ความรู้มีความหลากหลายมากขึ้น สมาชิกในสังคมต้องการศึกษาหาความรู้ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น จึงเกิดเป็นโรงเรียนในปัจจุบัน (Formal Education) ซึ่งถือได้ว่าบุคคลในสังคมควรมีหน้าที่ในการศึกษาและเรียนรู้พัฒนาตนเอง ในยุคการศึกษาไทยสมัยปฏิรูปการศึกษา ช่วงปี พ.ศ.2535 (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2554) มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการภายหลังที่ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินใน พ.ศ.2535 ได้มีการยกฐานะกรมศึกษาธิการขึ้นเป็นกระทรวงธรรมการ และได้มีการจัดตั้งโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) โรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัดทั่วไปทั้งในกรุงเทพมหานครและหัวเมือง มีวัตถุประสงค์ที่จะขยายการเรียนหนังสือไทยให้แพร่หลายและเป็นแบบแผนยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาทั้งผู้รับการศึกษา และสำหรับผู้จัดการศึกษาโรงเรียนประเภทนี้มี 2 แบบ คือ โรงเรียนมูลศึกษาชั้นต่ำและโรงเรียนมูลศึกษาชั้นสูง โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบนี้เรียกว่าโรงเรียนหลวง 2) โรงเรียนเชลยศักดิ์ เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยการอนุมัติของกระทรวงธรรมการเปิดสอนเหมือนกับโรงเรียนหลวง แต่เปิดสอนภาษาไทยโบราณ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและ ภาษาแขก เรียกว่า โรงเรียนเชลยศักดิ์พิเศษ และตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นแห่ง

แรกที่ตำบลโรงเลียงเต็ก เพื่อ สร้าง “ครู” ที่มีความรู้อย่างเฉพาะเจาะจงสำหรับการเรียน การสอนในโรงเรียนมูลศึกษา ปรับ “สถานะครู” ที่แต่เดิมมีเพียงพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ฝึกให้ เขียน เรียน อ่าน ในสถานที่ที่จัดการศึกษาแบบเป็นทางการเช่นที่วัด เป็นการฝึกหัด “ธรรวาส” ให้มีสถานะครู โดยกระบวนการฝึกหัดพัฒนา “ครู” ตามหลักสูตรการฝึกหัดครูที่มีใช้ เป็นเพียงพระสงฆ์หรือผู้มีมีความเชี่ยวชาญในอาชีพของตนดังเช่นที่ผ่านมา

จากที่กล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2552) ที่ได้แบ่ง ความหมายของ การศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการศึกษาในฐานะเป็น กระบวนการสังคมประกิต หรือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) ซึ่งมีแกนกลางให้สังคมยึดถือปฏิบัติ เรียกว่า วัฒนธรรม เช่น ทศนคติ ค่านิยม จารีต เป็นต้น เป็นการศึกษาค้นคว้าจัดให้กับคนใหม่ในสังคม เรียกว่า การอบรมบ่มนิสัย อันเกิดจาก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม ถือว่าเป็นการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Education) ผู้เป็นครูหรือผู้มีสถานะเป็นผู้อบรมสั่งสอนย่อมเป็นคนที่เกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) เช่น สถาบันสังคม สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา เป็นต้น

ลักษณะที่สองเป็นการพิจารณาการศึกษาในสถาบันสังคมเพียงสถาบันเดียว คือ สถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน (School) เป็นการทำความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ และ กระบวนการต่างๆ ในโรงเรียน มนุษย์สร้างสิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะเฉพาะมากขึ้น ความรู้และ วิทยาการใหม่ได้รับการค้นพบมากขึ้นแต่ละด้านเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ต้องมีการศึกษา เพิ่มเติมความรู้เฉพาะด้านให้ลึกซึ้ง คัดเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อความเจริญงอกงามของ ผู้เรียน ถือเป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการ (Formal Education) โดยมี “ครู” ผู้มีสถานะ เป็นผู้อบรม/จัดการเรียน การสอนซึ่งผ่านกระบวนการศึกษาศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มืองค์ ความรู้ศาสตร์การสอน (Pedagogy) สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับ ช่วงชั้นและวัยของผู้เรียน เช่น การจัดสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการสอน การสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

คำว่า “ศึกษา” เป็นคำสันสกฤตตรงกับคำว่า “สิกขา” ในภาษาบาลี ที่หมายถึงการ พัฒนาอบรม บุคคลที่ต้องการให้มีคุณลักษณะทางกาย วาจา ใจ มีคุณภาพสูงกว่าที่เป็นอยู่ บุคคลจำเป็นต้องรับการศึกษา เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาตน ดังนั้น การให้การศึกษาที่ดีย่อม เป็นการทำให้บุคคลเกิดความปรารถนาในการพัฒนาตน (ยนต์ ชุ่มจิต, 2546) สอดคล้องกับ คำว่า “education” ตามแนวคิดตะวันตก ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำกริยาลาติน 2 คำ คือ

Educare กับ Educere โดย Educare (เอาดูชาเร) หมายถึงการอบรมเลี้ยงดูซึ่งเชื่อว่า มนุษย์เกิดมาไม่มีความสามารถใดที่เกิดขึ้นแต่กำเนิด มีพ่อแม่ ครู อาจารย์เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน (สุนทร สุนันท์ชัย, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของซาโรช บัศวรี (2552) ที่มองว่าการศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคล และสังคมที่ทำให้คนได้มีการเรียนรู้ และพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นความงอกงาม ซึ่งต้องมีการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้งอกงามขึ้นตามจุดประสงค์ 3 ประการ คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) ทักษะ (Skill) ดังนั้น การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามตามจุดประสงค์ทั้ง 3 ประการดังกล่าว ผู้จัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ผ่านกระบวนการเรียนที่มีวิชา (Content) ที่เป็นหลักสำคัญในการนำความรู้ทั้งหมดที่ได้เรียนตามหลักสูตรครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มาใช้และบูรณาการวิชาการสอน (Pedagogy) สำหรับการจัดการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง ความรู้ ทศนคติ และทักษะตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หากพูดถึงการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ (Formal Education) ในสถานศึกษาย่อมเป็นหน้าที่ของ “ครู” ซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ใน สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

ในปัจจุบันสถานะของ “ครู” ตามความหมายของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้น คือ ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาซึ่งเป็น “การศึกษา” ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพการจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละ

ระดับการศึกษา ดังนั้นสถานะของ “วิชาชีพครู” ในปัจจุบันย่อมไม่ได้หมายถึงผู้ที่มีความรู้ดีในสาขาวิชาตนเองเท่านั้น แต่ทว่าผู้มีสถานะ “วิชาชีพครู” ในปัจจุบันจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาให้มีคุณภาพ ฝึกหัดบุคคลให้มีทักษะในการพัฒนาตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ (psychomotor domain) พัฒนาจิตใจให้สูงสามารถคิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรมต่อการคิดและการกระทำของตนเอง (affective domain) รวมถึงการพัฒนาความรู้ให้มีสติและปัญญาสามารถคิดพิจารณาไตร่ตรองในการตัดสินใจได้ (cognitive domain) ด้วยกระบวนการของศาสตร์การสอน (Pedagogy) และวิชาชีพครู (Teaching Profession) เป็นไปตามสถานะของ “วิชาชีพครู” ภายใต้กฎหมายควบคุมวิชาชีพและสถานะของ “วิชาชีพครู” ภายใต้ความคาดหวังจากสังคม

สถานะของ “วิชาชีพครู” ภายใต้กฎหมายควบคุมวิชาชีพ

วิชาชีพครู (Teaching Profession) ในปัจจุบันถูกควบคุมและดูแลคุณภาพแห่งวิชาชีพด้วยหลักกฎหมาย ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ได้รับการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ให้เหมาะสม มีความเชี่ยวชาญทั้งวิชาชีพความเป็นครู และสาขาวิชาเฉพาะศาสตร์ พัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู (Profession Competency) เป็นไปตามมาตรฐานที่องค์กรวิชาชีพกำหนด คือ มีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งวิชาชีพครูต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ที่แสดงถึงพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งวิชาชีพครูต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมถึงปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพในการประพฤติปฏิบัติตน เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของ “วิชาชีพครู” ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม รักษาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ เป็นไป ตามข้อบังคับและกฎหมายควบคุมวิชาชีพ นอกจากกฎหมายวิชาชีพที่เป็นเครื่องกำหนดสถานะของวิชาชีพครู “สังคม” เป็นอีกส่วนที่มีความสำคัญต่อการกำหนดสถานะของวิชาชีพครู

สถานะของ “วิชาชีพครู” ภายใต้ความคาดหวังจากสังคม

“สังคม” ซึ่งประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความสัมพันธ์กันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็น ความสัมพันธ์ทางตรงและความสัมพันธ์ทางอ้อม ในจรรยาบรรณวิชาชีพได้กล่าวถึงจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ และจรรยาบรรณต่อสังคม ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาชีพครู เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิกของชุมชน เป็นต้น โดยวิชาชีพครูไม่อาจหลีกเลี่ยงความคาดหวังจากกลุ่มคนดังกล่าวรวมถึงสังคมโดยรวมที่มองการทำงานของวิชาชีพครู

จากความคาดหวังของสังคมต่อวิชาชีพครู สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สำรวจความคิดเห็นจากประชาชนในหัวข้อ “ครู/อาจารย์และการศึกษาไทยในปัจจุบัน” เปิดเผยผลสำรวจระหว่างวันที่ 3-4 ตุลาคม 2561 โดยสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศ กระจายทุกภูมิภาค ระดับการศึกษา และอาชีพทั่วประเทศ จำนวน 1,258 หน่วยตัวอย่าง เกี่ยวกับครู/อาจารย์และการศึกษาไทยในปัจจุบัน (ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล”, 2561) จากการสำรวจถึงความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับข่าวครุตรวจการบ้านผิด ครูปล่อยปละนักเรียนจนถูกรุ่นพี่ล้วงละเมิดทางเพศ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีจรรยาบรรณในการเป็นครู/อาจารย์ ไม่มีคุณธรรม ไม่มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และวิชาชีพครู ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ ไม่เอาใจใส่ศิษย์ ไม่ใส่ใจการสอน และเป็นการกลั่นแกล้ง ถูกเหยียดหยามศิษย์ตามลำดับ ด้านคุณสมบัติที่ดีของ “ครู/อาจารย์” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าครู/อาจารย์เป็นที่ปรึกษาและรับฟังปัญหาของนักเรียนในเรื่องต่างๆ มีทักษะในการสอน ถ่ายทอดความรู้ได้ดี มีระเบียบวินัย เก่งมีความรู้ความสามารถ พัฒนาตัวเองหาความรู้อยู่เสมอ ใจดีไม่ดุ ไม่ลงโทษเด็กเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ มีคุณธรรมและจริยธรรม

จากความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับจรรยาบรรณของครู/อาจารย์ พบว่า

- 1) อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์เต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 2) รักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์เสมอ
- 3) รักและศรัทธาในวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
- 4) ไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ
- 5) ไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และ

สังคม ของศิษย์ 6) ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยตามลำดับ

ความคาดหวังของประชาชนต่อ “ครู/อาจารย์” ไทยในปัจจุบัน พบว่า 1) ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ตรงต่อเวลา พุดจาชัดเจน แสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สุขภาพเรียบร้อย เป็นต้น 2) ตั้งใจถ่ายทอดวิชาการ 3) ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่มีอคติลำเอียงต่อลูกศิษย์ 4) รักและเข้าใจศิษย์เพื่อที่ศิษย์จะได้กล้าปรึกษาในสิ่งต่าง ๆ 5) ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนหาวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น 6) ไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น พุดจาข่มขู่ ใช้คำพูดไม่สุภาพ เยาะหยันหรือดูถูกผู้เรียน 7) ช่วยเหลือศิษย์โดยสังเกตความผิดปกติหรือข้อบกพร่องของศิษย์ และพร้อมให้การช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปจากการสำรวจความคาดหวังจาก “วิชาชีพครู” ข้างต้น พบว่า “สถานะ” ที่เด็กนักเรียน ต้องการจากผู้ประกอบวิชาชีพครู มิใช่ “ผู้สอน” ทางวิชาการเพียงประการเดียว แต่เด็กนักเรียนคาดหวังความเป็นพ่อเป็นแม่ที่พร้อมจะใช้เวลา ให้ความรัก และเข้าใจตัวเขา เมื่อเขาเกิดปัญหา เด็กนักเรียน ต้องการได้รับความรักความเข้าใจจากครู ก่อนได้ความรู้ทางวิชาการ ส่วนผู้ปกครองหวังพึ่งพาครูดูแลบุตรหลานให้เป็นคนดีมี พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ปลูกฝังความคิดจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และสังคมโดยภาพรวมคามหวังให้ ครูมีสถานะของผู้รับใช้สังคม เป็นตัวแทนของผู้คนในการอบรมสั่งสอนการเป็นคนให้กับผู้เรียน คาดหวังให้ วิชาชีพครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมมากกว่าจะเชี่ยวชาญด้านวิชาการเพียงด้านเดียว ดังนั้น การแสดงออกของสถานะวิชาชีพครูตามกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพครูอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงสถานะ “ความเป็นครู” ทางสังคม ด้วยความคาดหวังของอารมณ์ความรู้สึกจากสังคมแตกต่างออกไปจากข้อกำหนดที่กำหนด ดังนั้น ในกระบวนการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู สถาบันผลิตครูต้องปลูกฝัง “จิตวิญญาณความเป็นครู” สร้างกระบวนการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้น การปลูกฝังความคิดและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูจึงควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นเท่ากับวิชาการ เพื่อผู้ประกอบวิชาชีพครูสามารถดำรงสถานะวิชาชีพทั้งทางกฎหมายและความคาดหวังจากสังคมได้อย่างสอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสถานะ “วิชาชีพครู” เพื่อตอบสนองความคาดหวังจากสังคม ดังนี้

1. สถาบันผลิตครู คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สามารถเปิดสอนวิชาชีพครู ให้กับนักศึกษาคณะอื่น/ หลักสูตรอื่นๆ ที่มีความสนใจศาสตร์การสอน (Pedagogy) ให้สามารถมาเรียนแบบเก็บหน่วยกิตวิชาชีพครู (Teaching Profession Knowledgebase: TPK) เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตร หากมีความสนใจเข้าสู่ “วิชาชีพครู” ให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบบรรจุครูผู้ช่วย สามารถนับหน่วยกิตวิชาเอก ควบคู่กับการนับหน่วยกิตวิชาชีพครู ให้ถึงระดับมาตรฐานที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดแทนที่การนับเฉพาะหน่วยกิตสาขาวิชาเอกอย่างเดียว เพราะเมื่อได้บรรจุเป็นครูผู้ช่วย สถาบันการศึกษา/โรงเรียน จะได้ “ครู” ที่เป็น “วิชาชีพครู” พร้อมทำงานการสอนทันที โดยไม่ต้องรอให้ครูผู้ช่วยมาเรียนหลักสูตรเพื่อปรับพื้นฐานในความรู้ “วิชาชีพครู” และปรับเปลี่ยนการให้ครูผู้ช่วยจากหลักสูตรอื่นที่ไม่ได้เรียนครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์มาให้มาเรียนหลักสูตรวิชาชีพครู (ป.บัณฑิต) เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ แทนที่ด้วยการเรียนในหลักสูตรที่มีเนื้อหา (Content) เหมาะสมสำหรับครูผู้ช่วยที่เริ่มทำงานในสถานศึกษาโดยเฉพาะ

2. เมื่อสังคมต้องการ “คนเก่ง” จากสาขาวิชาอื่นเข้าสู่วิชาชีพครู ผู้ที่ต้องการประกอบวิชาชีพครูต้องผ่านการพัฒนาตามหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standard Competency) และใช้หลักเกณฑ์การพัฒนาสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพในการจัดและเลื่อนระดับขั้นในการสอน (Level License) กล่าวคือ ผู้จบหลักสูตรอื่นที่มีใช่ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เมื่อสอบบรรจุครูผู้ช่วยได้รับการบรรจุ สามารถสอนได้ระดับขั้นไม่เกินขั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Primary Education License: PEL) หากได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือต้องการสอนในระดับที่สูงขึ้น ครูผู้นั้นต้องผ่านการอบรมความรู้และปฏิบัติวิชาชีพครูสำหรับระดับขั้นและวัยของผู้เรียนที่จะสอนในระดับที่สูงขึ้น (Secondary Education License: SEL) เช่น ผู้จบคณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ต้องการเป็นครู เมื่อสอบบรรจุครูผู้ช่วยได้ สามารถสอนได้ในระดับประถมศึกษาเท่านั้น (Primary Education License: PEL) หากหน่วยงานต้นสังกัด มอบหมายหรือครูต้องการสอนในระดับที่สูงขึ้น ครูจะต้องเข้ารับการพัฒนาตนเองตามหลักสูตรวิชาชีพครูที่จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับช่วงชั้นและวัยของผู้เรียนในระดับขั้นที่สูงขึ้นได้อย่างเหมาะสม (Secondary Education

License: SEL) เป็นต้น เพื่อให้ “คนเก่ง” สามารถจัดการเรียนการสอน (Pedagogy) ให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาทั้งสิ้น สถานะของ “วิชาชีพครู” ในปัจจุบันย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามสังคมและ วัฒนธรรมตามยุคสมัย ด้วยบริบทของไทยของบริบทโลกที่วิชาชีพครู (Teaching Profession) จะต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องมีการปรับเพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต ให้สอดคล้องกับกฎหมายสำหรับการควบคุมดูแลวิชาชีพครูที่เหมาะสม เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความคาดหวังจากสังคม และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ถนอม อินทรกำเนต. (2562). **พัฒนาการการฝึกหัดครู**. สุนทรพจน์งาน “เหลียวหลังแลหน้า การฝึกหัดครูไทย”. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2552). **ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2546). **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). **สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล”. (2561). **ครู/อาจารย์และการศึกษาไทยในปัจจุบัน**. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2562, จาก https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=150
- สาโรช บัวศรี. (2552). **รากแก้วการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2552). **การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.